

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

AGNIEŠKA JUZEFOVIČ

TARPKULTŪRINĖ
KOMUNIKACIJA:
vaizdas ir kūryba

M O N O G R A F I J A

VG TU leidykla TECHNICA
Vilnius

UDK 316.77
Ju-299

Leidinių rekomendavo VGTU Kūrybinių industrijų
fakulteto taryba

Recenzentai: akad. prof. Algis Mickūnas,
Ohajo universitetas (JAV)
dr. Salomėja Jastrumskytė,
Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

VGTU leidyklos TECHNIKA
mokslo literatūros knyga (2017-024-M)
<http://leidykla.vgtu.lt>

ISBN 978-609-457-985-1
eISBN 978-609-457-984-4
doi: 10.20334/2017-024-M

Ši kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose. Dėl leidimo kreiptis el. paštu eleidyba@vgtu.lt.

© VGTU leidykla TECHNIKA, 2017

Turinys

Įvadas	7
1 skyrius. Regimumo ir vizualinės komunikacijos metamorfozės.	13
Regimumo ir vizualumo aktualumas	13
Teorinė žiūra <i>versus</i> introspekcija	14
Žvilgsnio ir kalbos santykio transformacijos: Paulis Cézanne'as <i>versus</i> Marcelis Duchampas	17
2 skyrius. Vizualinis posūkis ir vizualinės studijos dabartinėje kultūroje	22
Vizualinio posūkio fenomenas XX a. Vakarų kultūroje	23
Vizualinių studijų raida ir vieta humanitarinių mokslų srityje	25
3 skyrius. Tarpkultūrinės komunikacijos keblumai.	29
Kitokios kultūros percepcija: savitumai ir keblumai	30
Dialogo tarp Europos ir kinų kultūros ištakos.	30
Racionalistinio ir empirinio požiūrio netinkamumas kinų (ne)dualumui suprasti	32
Vakarų novatoriškumas <i>versus</i> ambivalentiškas kinų tradicionalizmas.	33
4 skyrius. Vaizdas tarpkultūrinėje komunikacijoje	39
Tarpkultūrinės komunikacijos keblumai ir nauda	39
Tarpkultūrinis dialogas architektūroje ir tapyboje.	41
Okuliarcentrizmas ir „vizualinis posūkis“: Platono „ola“ <i>versus</i> postmodernus „šulinys“	44
5 skyrius. Kinų rašmenų estetinė raida ir vaidmuo tarpkultūrinėje komunikacijoje	47
Kinų rašmenų atsiradimas: tarp mito ir istorijos.	48
Klasifikacija, etimologija ir pavidalai	49
Stilių raida ir transformacijos	51
Simplifikacija ir rašmenų vaidmuo dabartinėje Kinijoje	55
6 skyrius. Rytų Azijos ir fenomenologinių idėjų įtaka postimpresionizmo dailei	57
Rytų Azijos dailės ir estetinių principų įtaka bei atspindžiai.	58
Daoistinių ir fenomenologinių idėjų sklaida.	61

7 skyrius. Antikinė grožio, kūrybingumo ir kūrybinės komunikacijos samprata	65
Antikinės estetikos užuomazgos ir metafizinė grožio samprata	65
Simetrijos, harmonijos ir proporcijų vaidmuo formuojant grožį	67
Kalokagatija kaip grožio, gėrio ir tiesos vienovės samprata	68
Grožio sklaida per Erotą ir jusles	70
Menininkas – kūrėjas ar amatininkas ir tikrovės mėgdžiotojas?	72
8 skyrius. Kūrybinė teksto ir vaizdo sąveika dailėje	74
Filosofinis žvilgsnis į René Magritte'o dailę: „Tai ne pypkė“	75
Žodžio ir vaizdo santykis konceptualiojoje dailėje	77
Nebylusis žodžių-daiktų bylojimas	78
Teksto ir vaizdo hierarchija <i>versus</i> lygiavertė kūrybinė komunikacija.	81
9 skyrius. Vaizdo ir kūrybinės komunikacijos vaidmuo artinant filosofiją ir sociologiją	83
Filosofijos ir sociologijos skirtumai ir panašumai komunikaciniu aspektu	84
Vaizdas kaip gija, siejanti filosofijos ir sociologijos mokslus.	85
Sociologo ir filosofo laikysena minios akivaizdoje	87
Minios refleksija Iljos Fišerio fotografijoje: filosofinė ir sociologinė prieiga.	88
10 skyrius. Intersubjektyvumas ir kūryba daoizmo mąstymo tradicijoje	90
Prieiga Kitam suprasti: racionalumas <i>versus</i> dėmesingumas	91
Daoistinė savasties samprata: aš ir Kitas.	92
Intersubjektyvaus dialogo tarp gamtos ir žmogaus (ne)galimybė	94
Išvados	97
Intercultural communication: image and creation. Summary	104
Asmenvardžių rodyklė.	117
Literatūra.	121

ĮVADAS

Kūrybinės komunikacijos sritis turi daug įvairių probleminių pjūvių, iš kurių reikšmingiausi ir aktualiausi yra du: vizualinis ir tarpkultūrinis. Mat gyvename vizualizacijos ir vis intensyvėjančių tarpkultūrinių kontaktų epochoje. Dabartinė kultūra yra vaizdo kultūra – margaspalviai, mirgantys, greitai besikeičiantys ir vis intensyvesni vaizdai viešosiose miesto erdvėse ir įvairiausiose žmogaus kasdienybės sferose. Tradicinio popierinio laikraščio ir žurnalo formatą keičia internetiniai informacijos portalai, kuriuose tekstai tampa vis trumpesni, o vaizdai – gausesni. Įprastus reportažus tokiuose naujienu portaluose išstumia filmuoti vaizdo reportažai su vos kelių sakinių rašytiniu tekstu. Vaizdo pavidalu pateikta informacija dabartiniam recipientui yra patrauklesnė, paveikesnė. Mokytojai ir dėstytojai pastebi, kad paaugliai ir jaunimas vis sunkiau geba sutelkti dėmesį į dėstytojo kalbėjimą, jeigu pastarasis nesinaudoja pagalbine vaizdo medžiaga. Todėl net tuomet, kai paskaitos tematika nereikalauja vaizdų, skaidrėse pradedama rodyti patį tekstą, svarbesnes tezes, nes matyti, o ne girdėti pratusiam jaunosios kartos atstovui toks informacijos formatas yra įprastesnis ir lengviau įsimenamas. Naivu būtų manyti, kad vaizdai staiga ims trauktis, veikiau atvirkščiai – kasmet pasirodant naujesnėms, parankesnėms, išmanesnėms elektroninėms vaizdų generavimo, platinimo bei vartojimo medijoms, vaizdai taps vis svaresne žmogaus kasdienybės dalimi. Dabartinės kultūros vizualizavimas neprasprūdo ir pro tyrinėtojų akis – istorikai, kultūros teoretikai, filosofai ir komunikacijų specialistai vis dažniau tyrimo objektu pasirenka ne tradicinius tekstus, bet būtent vaizdus. Akademinės vaizdo refleksijos įsiveržimas į įvairių humanitarinių ir socialinių mokslų barus apibūdinamas vizualinio posūkio fenomenu. Vizualizacija ir vizualinis posūkis lemia šios problematikos aktualumą.

Tarpkultūrinis pjūvis kūrybinės komunikacijos srityje taip pat aktualus. Gyvename globalizacijos laikais, kai vis intensyviau maišosi ir sąveikauja įvairios kultūros. Kultūrinė globalizacija, su ja susiję pigūs tarptautiniai skrydžiai ir internetas ištrina specifinius kultūrų bruožus su tokia energija ir greičiu, kokie dar prieš kelis dešimtmečius buvo neįmanomi. Dėl intensyvios tarpkultūrinės sąveikos daugėja įvairių nesusipratimų, o neretai ir

konfliktų. Neatsitiktinai pastaraisiais dešimtmečiais anksčiau neregėtu mastu pasireiškęs tarptautinis terorizmas laikomas būtent globalizacijos ir kultūrų maišymosi pasekme. Internetu ir kitomis medijomis sekuliari, vartotojiška Vakarų kultūra įsiveržia į tradicines vertybes sielvartingai bandančius išsaugoti musulmonų kraštus, o tai sukelia pasipiktinimą ir pasiryžimą kovoti su grėsme. Ekonominė migracija lemia, kad išsivysčiusiose šalyse įsitvirtina vis daugiau imigrantų, kurie ne visuomet sugeba sėkmingai adaptuotis skirtingoje kultūroje, o į augantį jų skaičių dalis vietinių gyventojų taip pat žvelgia gana priešišškai.

Sparčiai auga žmonių mobilumas, pasaulis tampa vis panašesnis į „globalų kaimą“, o kosmopolito personažas tampa tipiniu XX–XXI a. sandūros atstovu. Suvokdami, kad globalizacijos ir intensyvios tarpkultūrinės sąveikos procesai veikiausiai nebus nei sustabdyti, nei sulėtinti, tyrinėtojai vis daugiau dėmesio skiria tarpkultūrinės sąveikos ir tarpkultūrinės komunikacijos problematikai.

Vizualinės ir tarpkultūrinės kūrybinės komunikacijos problematika šioje monografijoje nagrinėjama remiantis kokybiniais metodais: fenomenologiniu, parankiu siekiant atrasti ir išryškinti kūrybinius komunikacinių procesų elementus, komparatyvistiniu, kuris itin parankus lyginant ir analizuojant skirtingus kultūrinius regionus, bandant per kitas kultūras geriau pažinti savąją, ir hermeneutiniu, skirtu nuodugniau patyrinėti komunikacinius procesus.

Monografiją sudaro devyni probleminiai skyriai, kuriuose nagrinėjama vizualinės ir tarpkultūrinės komunikacijos problematika. Kiekvienas skyrius gali būti skaitomas kaip savarankiškas. Parašyti šią monografiją paskatino tyrinėjimai, atliekami pastaruosius penkerius metus dėstant Vilniaus Gedimino technikos universiteto Kūrybinių industrijų fakulteto studentams, ypač magistrantams, studijuojantiems Kūrybos visuomenės komunikacijos studijų programą. Šios monografijos branduolį sudarantys tekstai buvo skelbiami įvairiuose akademinuose periodiniuose leidiniuose, tokiuose kaip „Logos“, „Filosofija. Sociologija“, „Coactivity“ ir „Creativity Studies“. Kolegų paraginta juos surinkau į vieną visumą, atnaujinau, papildžiau ir pateikiu skaitytojų teismui.

Norint analizuoti vaizdą kūrybinėje komunikacijoje ir ypač kūrybinėje tarpkultūrinėje komunikacijoje bei atskleisti, kodėl vizualinė komunikacija sėkmingiau negu verbalinė komunikacija atitinka kūrybinės komunikacijos sąlygas ir prielaidas, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kaip įvairiais laikotarpiais vystėsi ir transformavosi vaizdo bei vizualinės komunikacijos samprata. Todėl pirmuose skyriuose nagrinėjama vaizdo ir vizualinės komunikacijos raidos problematika. Vėliau pereinama prie paskirų istorinių epochų ir probleminių pjūvių.

Pirmame skyriuje nagrinėjamos regimumo ir vizualinės komunikacijos metamorfozės, išryškėjančios XX a. ir dabartinėje Vakarų filosofijoje, ypatingas dėmesys skiriamas fenomenologijos ir postmodernizmo mokykloms. Kaip vyksta introspekcija ir savistaba? Kaip

dailininkų ir filosofų mėgstamas veidrodžio fenomenas tampa tarpininku tarp reginčiojo (subjekto) bei regimojo (objekto)? Kaip elementarus, visiems gerai pažįstamas veidrodis virsta maginiu instrumentu, kuriuo regintysis ir regimasis apsikeičia vietomis ir tampa vienu ir tuo pačiu? Introspekcijos ir savistabos problematika analizuojama nagrinėjant tokius pavyzdžius kaip autoportreto žanras dailėje bei medijų kaip kūno tęsinio samprata, kurią dabartinėje medijų teorijoje įtvirtino Marshalas McLuhanas. Kuo skiriasi paprastas regėjimas ir fenomenologinė išvalga? Kuo skiriasi sąmoninga išankstinė nuostata ir percep-cinis tikėjimas? Ieškant atsakymų į tokius klausimus išryškinama fenomenologinė regėjimo samprata ir vizualinės komunikacijos savitumai. Išanalizavus fenomenologinės ir postmodernistinės regėjimo sampratos bei vizualinės komunikacijos skirtumus grindžiama mintis, kad remiantis fenomenologiniu požiūriu vizualinis ir refleksyvus patyrimas (matymas ir mąstymas) suvokiami be jokio tarpininko; o remiantis postmodernistine samprata, negali apsieiti be kalbos tarpininko. Eksplikuojant skirtingus požiūrius, vyraujančius fenomenologinėje ir postmodernistinėje filosofijoje, analizuojama Maurice'o Merleau-Ponty pateikta Paulio Cézanne'o kūrybos interpretacija ir Jeano-François Lyotard'o kritika, nukreipta prieš fenomenologinę poziciją ir paremta Marcelio Duchampo meninės kūrybos tyrimu. Skyriuje atskleidžiamos regimumo ir vizualinės komunikacijos srityje vykstančios metamorfozės pereinant nuo fenomenologinės prie postmodernistinės pozicijos.

Antrame skyriuje nagrinėjamas vizualinio posūkio ir vizualinių studijų fenomenas, parodoma, kaip jis įsitvirtina dabartinėje kultūroje ir akademiniuose baruose. Remiantis vizualumo tyrinėtojų Williamo J. T. Mitchelio, Martino Jay ir Vilémo Flusserio tyrimais, nagrinėjamos priežastys, lėmusios XX a. filosofų ir kultūros tyrinėtojų susidomėjimą vizualumo problematika ir jo įsivyravimą sociokultūrinėje erdvėje. Kaip vizualinis posūkis susijęs su regėjimo privilegijavimu (okuliarcentrizmu) ir naujosiomis technologijomis? Kodėl vizualumo įsivyravimas nereiškia grįžimo prie nekūrybingo tikrovės kopijavimo, atitikimo teorijos? Kuo jis skiriasi nuo antikinės pamėgdžiojimo (mimetinės) teorijos? Išanalizavus tokias problemas grindžiama mintis, kad dabartinis vizualumas simbolizuoja ne grįžimą prie tradicinės atitikimo teorijos, bet veikiau iš naujo atrandamą postlingvistinį vaizdą, gimstantį iš vaizduotės, vizualumo ir regimos tikrovės sąveikos. Svarstant vizualinių studijų sąsajas su įvairiais humanitariniais mokslais išryškunami jų tiriami objektai ir taikomi metodai, grindžiama mintis, kad teoretikų dėmesys vizualinėms studijoms ir naujų vizualinių studijų programų atsiradimas įvairiuose universitetuose ir aukštosiose mokyklose yra susijęs su vizualumo įsivyravimu dabartinėje kultūroje ir sparčiai augančiu šios srities specialistų poreikiu. Argumentuojama mintis, kad vizualinės studijos, iš esmės, yra tarpdisciplininis reiškinys, tačiau jos gali būti traktuojamos kaip atskira savarankiška disciplina, nors ir turinti veikiau studijų negu mokslinį pobūdį. Tokios disciplinos tikslas yra sukurti ir pateikti teorijas, padedančias suprasti, kaip vaizdai funkcionuoja platesnėje kultūrinėje sferoje.

Trečiame skyriuje nagrinėjami tarpkultūrinės komunikacijos keblumai, aiškinamasi, dėl kokių priežasčių Vakarų tyrinėtojas dažnai būna taip sunku adekvačiai suprasti kinų kultūrą ir mąstymo tradicijas. Gilinamasi į tarpkultūrinį kinų ir Vakarų civilizacijų dialogą, nagrinėjama, kaip vakariečiai suvokia kinų civilizaciją. Todėl šio tyrimo objektai yra tarpcivilizacinis dialogas ir tarpcivilizacinis konfliktas. Kokios priežastys trukdo sėkmingai plėtoti prasmingą kultūrinį Kinijos ir Europos dialogą? Kodėl šis dialogas yra aktualus ir kaip jis galėtų padėti europiečiams suprasti Kitą ir save patį? Kodėl vakariečius dažnai klaidina kinų tradicionalizmas? Kokių supratimo keblumų kelia kinų kultūros vientisumas, dualizmo nebuvimas? Kokių problemų kelia skirtingos kalbos ir rašto sistemos? Atsakymų ieškoma remiantis komparatyvistiniu ir hermeneutiniu metodu. Supratimo problemas atskleidžiamos per dviejų skirtingų kultūrų palyginimą. Komunikaciniai keblumai analizuojami kinų kultūros ir ypač kinų peizažinės estetikos supratimo perspektyvose.

Ketvirtame skyriuje nagrinėjamas vizualinės komunikacijos vaidmuo ir pranašumai skirtingų kultūrų dialoge. Nagrinėdami vizualiųjų menų vaidmenį tarpkultūrinėje komunikacijoje susiduriame su įvairiais klausimais. Kaip vaizdas tarpininkauja tarpkultūrinėje komunikacijoje? Kuo savitas dialogas, vykstantis per vaizdą, vizualiuosius menus? Kaip, pasitelkus vaizdą, galima atskleisti savo kultūros savitumą? Kaip naujųjų medijų menas gali tarpininkauti tarpkultūrinėje komunikacijoje? Ieškant atsakymų į tokius klausimus argumentuojama, kad vaizdas gali sėkmingai įveikti rašytinės kalbos trūkumus bei ribas ir tapti produktyvios tarpkultūrinės komunikacijos įrankiu. Parodoma, kaip tam tikru laikotarpiu, sąveikaujant skirtingoms kultūroms ir religijoms, vystėsi ir kito architektūriniai kanonai, kaip dailininkų sukurti vaizdai veikė ne tik artimas, bet ir tolimesnes kultūras.

Penktame skyriuje estetiniu ir komunikaciniu aspektu nagrinėjama kinų rašmenų raida ir transformacijos. Analizuojama tradicinių kinų rašmenų genealogija ir transformacijos, patirtos istorinėje raidoje, išryškinami estetiški ir komunikaciniai jų aspektai. Pateikiamos ir lyginamos mitologinės bei istorinės kinų rašmenų atsiradimo versijos, aptariama kinų rašmenų etimologija, išryškinami piktogramų, ideogramų, sudėtinių, semantinių-fonetinių ir atsitiktinių ženklų savitumai. Nagrinėjant istorinę kinų rašmenų raidą ir estetiškas transformacijas, apžvelgiami seniausių piktogramų molyje ir ant vėžlių kiautų, bronzos, dekoratyvinio raižybos (antspaudų), valdininkų (kanceliarinio), taisyklingojo (standartinio) rašto savitumai, išryškinamas spontaniško tekancio ir žolės rašto unikalumas, estetiški ir komunikaciniai aspektai. Apžvelgus ir išanalizavus skirtingus kaligrafijos stilius teigiama, kad komunikacija kinų rašmenimis turi daug stipresnę vizualinį pamatą, negu vykstanti per fonetinį raštą.

Šeštame skyriuje nagrinėjama Rytų Azijos idėjų įtaka postimpresionizmo dailei – parodoma, kad P. Cèzannė's ir Vincentas van Goghas labai domėjosi japonų *ukiyo-e* estampa, juos kolekcionavo, kopijuodavo ir parafrazuodavo savo kūryboje. Taip pat atskleidžiama subtilesnė, filosofinė, įtaka, šiuos dailininkus siejanti su kinų ir japonų

monochromine tušo tapyba. Dėl kokių priežasčių XIX–XX a. sandūroje modernizmo menininkai ėmė kryptingai domėtis Rytų Azijos mąstymo tradicijomis ir estetikos principais? Kaip toks susidomėjimas paveikė jų kūrybą? Pagrindinis dėmesys skiriamas P. Cèzannėo ir V. van Gogho kūrybai, kurioje greta gana paviršutiniško ir fragmentiško domėjimosi spalvotais japonų estampais išvelgiamos ne tokios akivaizdžios, tačiau daug gilesnės sąsajos su daoistų mąstymo tradicija bei kinų ir japonų peizažine tušo tapyba – juos sieja artima pasauležiūra, ypač pozityviosios tuštumos samprata, tiesioginis, ikirefleksyvus santykis su gamta, gebėjimas prisiskverbti prie pačių daiktų, perteikti nesužmogintą, utilitariniu, praktiniu žvilgsniu neprijaukintą tikrovę. Teigiama, kad P. Cèzannėui ir V. van Goghui būdingas gebėjimas atsiriboti nuo išankstinių nuostatų ir prisiskverbti prie „pačių daiktų“ lėmė, jog šių dailininkų kūrybinio palikimu susidomėjo tokie fenomenologinės filosofijos atstovai kaip Martinas Heideggeris ir M. Merleau-Ponty.

Septintame skyriuje nagrinėjama grožio, kūrybingumo ir kūrybinės komunikacijos samprata antikinėje estetikoje. Daugiausia dėmesio skiriama klasikinės filosofijos analizei, visų pirma Platono ir Aristotelio tekstams, tačiau taip pat apžvelgiamas šios problematikos tyrimo kontekste aktualių problemų atsiradimas ir formavimasis ankstyvojoje (ikisokratikų) bei vėlyvojoje (helenistinėje) antikos filosofijoje. Išryškinamos komunikacinės grožio ir meninės kūrybos plotmės – svarstoma, ką reiškia ankstyvojoje graikų filosofijoje susiformavusi metafizinė grožio samprata, nagrinėjamas harmonijos, simetrijos, euritmijos ir proporcijų vaidmuo formuojant klasikinę grožio sampratą, taip pat komunikacinis santykis tarp meno kūrinio ir suvokėjo. Nagrinėjant antikinę kalokagatijos sampratą parodoma, kaip gėris, grožis ir tiesa gali pratęsti vienas kitą ir komunikuoti vienas per kitą. Taip pat gilinamasi į tai, ką grožis gali atskleisti per Erotą ir kaip susiformuoja subjektyvistinė, jusliškesnė grožio samprata. Galiausiai apžvelgiama antikinė meninės kūrybos samprata ir ieškoma atsakymo, ar menininko paskirtis yra komunikuoti mūzų bei dievų įkvėptas idėjas ir kurti idealią tikrovę, ar veikia gaminami amatus ir mėgdžioti iliuzinį pasaulį. Meninės kūrybos ir kūrybinės komunikacijos problematika nagrinėjama ir katarsiniu aspektu – kaip sielos gryninimas, vidinis apsisvalymas ir malonumo išgyvenimas. Skyriuje svarstoma, kaip formavosi ir kito grožio bei kūrybinės komunikacijos sampratos ir kuo ši problematika tebėra aktuali šių dienų estetikai bei komunikacijos teorijai, išryškinama antikinėje filosofijoje susiformavusių idėjų recepcija dabartinėje fenomenologinėje filosofijoje.

Aštuntas skyrius skirtas teksto ir vaizdo sąveikos analizei iš filosofinės bei komunikacinės perspektyvos. Nagrinėjama vizualumo problematika, susilaukusi išskirtinio dėmesio XX a. kultūros tyrinėtojų, filosofų ir pačių dailininkų terpeje. Analizuojama vaizdo ir žodžio santykio problematika. Pagrindinis dėmesys skiriamas tokiems dailės kūriniams, kurie stilistiškai kone artėja prie fotorealizmo. Mat tyrimo objektais pasirinkti vieno originaliausių ir filosofiškausių XX a. dailininkų belgų surrealistų René Magritte'o darbai,

kuriuose (siur)realistiškai, savitai ir naujoviškai traktuojamas teksto ir žodžio santykis. Nagrinėjant šią problematiką, pasitelkiami prancūzų filosofo Michelio Foucault ir rusų filosofo Valerijaus Podorogos tyrinėjimai, kuriuose gilinamasi į R. Magritte'o dailės ir joje glūdinčių filosofinių minčių subtilybes, nagrinėjamos teksto ir vaizdo sąsajos.

Devintame skyriuje nagrinėjama, kaip vaizdas suartina filosofijos ir sociologijos komunikacines strategijas ir metodologines prieigas. Gilinamasi į filosofijos ir sociologijos savitumus ir jų sąveiką, svarstomas jų suartėjimas vizualumo akivaizdoje, apžvelgiamas jų santykis su visuomene ir požiūris į minios problematiką. Parodoma, kaip pasitelkus vaizdą kūrybinis diskursas geba prisitaikyti prie skirtingų metodologinių mokyklų ir įveikti ribas, skiriančias įvairius humanitarinius ir socialinius mokslus. Metodologiniame poskyryje nagrinėjamos pastaraisiais dešimtmečiais stiprėjančios tarpdisciplininės tendencijos, vis intensyvesnės filosofijos, sociologijos ir komunikacijos sąsajos. Antrame poskyryje nagrinėjamos vizualinės komunikacijos strategijos, įsivyravusios humanitariniuose ir socialiniuose moksluose, svarstomas vizualumo vaidmuo jų suartėjimo procese. Toliau dėmesys sutelkiamas ties viena reikšmingiausių moderniosios visuomenės formų – minia, nagrinėjamas filosofinis ir sociologinis santykis su minia, išryškinamas iš esmės negatyvus filosofo požiūris į minią ir principinis bandymas nuo jos atsiriboti. Paskutiniame poskyryje, skirtame konkrečių minios atvaizdų analizei, nagrinėjamos LTSR fotografo Iljos Fišerio nuotraukos, vaizduojančios minią, dalyvaujančią stalinistinėje epochoje populiariose priverstinėse-šventinėse demonstracijose. Skirtingais rakursais žvelgiant į tuos pačius atvaizdus svarstoma, kokius filosofinius ir socialinius kontekstus jie gali atskleisti, išryškunami filosofinės interpretacijos savitumai ir socialinės prieigos skirtumai.

Dešimtame skyriuje nagrinėjama intersubjektyvumo problematika kinų daoizmo mąstymo tradicijoje, daugiausia gilinamasi į Zhuangzi traktatą. Parodoma, kaip visai daoizmo mąstymo tradicijai būdingas skeptiškas požiūris į racionalumą ir loginį aiškinimą atsispindi Zhuangzi požiūryje į žmonių tarpusavio supratimą. Išryškinamas daoistinės savasties neapibrėžtumas ir kontekstualumas, lemiantys, kad atsižvelgiant į situaciją daoisto savastis gali netikėtai stipriai pasikeisti ir įgauti visiškai kitokį pavidalą. Nagrinėjant garsų Zhuangzi ir jo ideologinio oponento Huizi dialogą apie žuvų džiaugsmą parodoma, kaip šiame daoistiniame veikale traktuojama galimybė užmegzti intersubjektyvų kontaktą tarp dviejų žmonių ir tarp žmogaus bei gamtos. Galiausiai parodoma, kaip Vakarų fenomenologinėje ir dialogo filosofijoje tarytum pratęsimi Zhuangzi svarstymai ir traktuojama galimybė užmegzti dialogą su gamta.

Monografija skirta filosofams, komunikacijos bei kultūros teoretikams ir visiems, besidomintiems vizualumo, tarpkultūrinių dialogų ir kūrybinės komunikacijos klausimais.

